

INVITASJON TIL DEBATT OG SEMINAR

Barn og migrasjon: mellom transnasjonale familier, stat og egne erfaringer

Heldagsseminar 8. desember 2009, 9.30 – 17.00

Auditorium 2, Georg Sverdrups hus (Universitetsbiblioteket, Blindern)

*Arrangør: N-ICME programmet ved Sosialantropologisk institutt, UiO
v/ professor Elisabeth L'orange Fürst og forsker Cecilie Øien*

Påmelding innen 1. desember til: cecilie.oien@fafo.no

PROGRAM

Del I: 9.30 – 11.30

9.30 – 9.45 Kort presentasjon av prosjektet og introduksjon til dagens seminar

9.45 – 11.00 Debatt: Barnemigranter – Problembarn, velintegrerte mindreårige eller offer for foreldres livsvalg? Debatten vil bli ledet av May-Len Skilbrei, som er seniorforsker og leder for forskningsgruppen Internasjonal migrasjon ved Fafo.

11.00 – 11.30 Pause med kake og kaffe

Del II: 11.30-17.00

I denne delen av programmet fokuserer vi på individuelle presentasjoner av delprosjekter av N-ICME programmet. Det vil bli tid til diskusjon i hver del av programmet. Ordstyrer for sesjon før lunsj er Esben Leifsen, og etter lunsj tar Cecilie Øien over.

11.30 – 12.00 Cecilie Øien (Fafo, N-ICME koordinator): *Gutter, jenter og voksnes omsorgsansvar: Tidligere angolanske barnemigranternes tilbakeblikk på kjønnede migrasjonserfaringer.*

12.00 – 12.30 Alexander Tymczuk (Sosialantropologisk institutt, UiO, N-ICME stipendiat):
Avstandsomsg og nærhetsidealer: et multiperspektiv på barneomsorg i ukrainske transnasjonale familier.

12.30 – 13.00 Elisabeth L'orange Fürst (Sosialantropologisk institutt, UiO, N-ICME prosjektleder):
Når mor drar til utlandet for å finne arbeid og barna blir igjen: Fire jenter og deres familier i en landsby sør i Moldova.

13.00 – 14.00 Lunsj

14.00 – 14.30 Anette Brunovskis (Fafo): *Barn og familie av mislykkede migranter i Moldova - ofre for menneskehandel og deres nære slektninger.*

14.30 – 15.00 Jørgen Carling (PRIO): *Mor og barn i tid og rom: kontinuitet og brudd gjennom utvandring fra Kapp Verde.*

15.00 – 15.30 Pause

15.30 – 16.00 Esben Leifsen (NORAGRIC-UMB, Ås; N-ICME koordinator): *Barn i sirkulasjon, kvinnelige migranter og omsorg: Erfaringer fra Spania og Ecuador.*

16.00 – 16.30 Hilde Lidén (Institutt for samfunnsforskning(ISF)): *Migrasjon, medborgerskap og etterlatte barn.*

16.30-17.00 Oppsummerende diskusjon og innspill fra deltakere

BAKGRUNN FOR N-ICME PROGRAMMET

Det NFR-fiansierte forskningsprogrammet *Informal child migration in Europe* (N-ICME) inviterer til avslutningsseminar hvor vi legger frem forskningsfunn og tanker om veien videre innenfor forskning på barnemigrasjon. Migranternes omsorgspraksiser utfordrer potensielt både velferdsordninger, dominerende familiemodeller og slektskapsforståelser i landene de slår seg ned i, og vi har siden oppstarten vært opptatt av, gjennom ulike delprosjekter som inngår i N-ICME programmet, å forstå hva som skjer med relasjoner i familier når enten foreldre eller barn migrerer transnasjonalt.

Transnasjonale familiekonstellasjoner innebærer ofte at foreldre migrerer uten barn eller motsatt. Disse familiene må således finne løsninger på barns omsorgsbehov hos voksenpersoner i sitt sosiale nettverk som blir igjen på hjemstedet. Intensjonene bak slike valg som nevnt ovenfor representerer andre ideer om "barnets beste" enn det som ligger til grunn for Barnekonvensjonen. Kjernefamilien danner ofte grunnlaget for forståelser av barns rettigheter og er en modell som legger mange føringer på spesielt europeisk immigrasjonspolitik. N-ICME programmet har hatt som mål å stille spørsmålstegn ved naturligjøringen av relasjonen mellom biologiske slektninger som det beste utgangspunkt for omsorg av barn. Vi har også ønsket å problematisere omsorgsbegrepet, og i dette heldagsseminaret vil vi belyse problemstillinger knyttet til barns ulike erfaringer med migrasjon på ulike måter.

Dagen starter med en kort presentasjon av prosjektet og en **debatt** hvor vi diskuterer noen av utfordringene i dette forskningsfeltet. **May-Len Skilbrei**, seniorforsker ved Fafo, vil lede debatten hvor de overordnede mål og funn i N-ICME prosjektet vil bli diskutert. Med denne debatten ønsker vi å invitere til diskusjon rundt hvordan statlige tiltak og ordninger forholder seg til barnemigranter, og diskutere hvordan man i offentlige debatter har en tendens til å kategorisere disse barna og ungdommene på normativt vis.

Sammendrag av dagens innlegg

Gutter, jenter og voksnes omsorgsansvar: Tidligere angolanske barnemigranternes tilbakeblikk på kjønnete migrasjonserfaringer

Cecilie Øien, Fafo (N-ICME koordinator)

Med dette innlegget ønsker jeg å problematisere ulike omsorgsrelasjoner med utgangspunkt i tidligere barnemigranternes erfaringer. For dette prosjektet gjorde jeg feltarbeid i Lisboa, hvor jeg så på hvordan barn og voksnes relasjoner i angolanske transnasjonale familier forhandles, både i hverdagen og mellom land. Jeg intervjuet foreldre og andre voksne omsorgspersoner, tidligere barnemigranter, barnehage- og ungdomsklubbpersonell, barnevern og ansatte i organisasjoner som jobbet med barns velferd. Innlegget diskuterer hvordan også barn og ungdom er viktige i angolanske transnasjonale familiers omsorgspraksiser, men hvordan ansvaret er kjønnnet og ulikt fordelt – både mellom voksne og ungdom.

Avstandsomsorg og nærhetsideal: et multiperspektiv på barneomsorg i ukrainske transnasjonale familier

Alexander Tymczuk, Sosialantropologisk institutt, UiO (N-ICME stipendiat)

Som en følge av en turbulent omveltning etter Sovjetunionens fall har Ukraina opplevd en kraftig strøm av arbeidsmigranter til Europa og Russland. Migrantene reiser som oftest til utlandet uten arbeids- og oppholdstillatelse, og utenlandsoppholdet er planlagt å være midlertidig. På grunn av dette velger majoriteten av migrantene å la barna være igjen i Ukraina. Denne økningen av splittede hushold har utløst en debatt i Ukraina om hva som utgjør god barneomsorg, der barnepsykologer, lærere, politikere osv fremhever at mangel på fysisk nærhet mellom barn og foreldre får negative psykiske og sosiale konsekvenser for barna. Migrantforeldrene selv påpeker at fysisk nærhet mellom barn og foreldre ikke er forenlig med en oppfyllelse av barns materielle behov, siden arbeidsmarkedet i Ukraina ikke gir dem mulighet til å forsørge familien. Arbeidsmigrasjon blir dermed en investering i barnas velferd og fremtid, og prisen som betales er at barna vokser opp med andre omsorgspersoner i kortere eller lengre perioder.

Jeg vil i dette innlegget gjøre noen foreløpige konklusjoner basert på analysen av barneomsorg i transnasjonale ukrainske familier. Jeg tar utgangspunkt i innsamlet datamateriale blant ukrainske

arbeidsmigranter i Madrid, samt fra en stillkonkurranse som ble arrangert blant barn av ukrainske arbeidsmigranter.

Når mor drar til utlandet for å finne arbeid og barna blir igjen: Fire jenter og deres familier i en landsby sør i Moldova.

Elisabeth L'orange Fürst, Sosialantropologisk institutt, UiO (N-ICME prosjektleder)

I postsovjetisk Moldova betraktes det som et stort problem at foreldre drar til utlandet for å tjene penger og etterlater barna hjemme. Det antas at de dermed utsettes for omsorgssvikt. Spørsmålet jeg undersøker i dette innlegget er hva empirien viser i en utvalgt landsby sør i den aller fattigste delen av Moldova. Mens relasjonen mellom foreldre og barn har vært undersøkt kjønnsnøytralt, velger jeg å se på hva som skjer når det er mor som har reist. Jeg har snakket med fire jenter (12-17 år) som har hatt mor i utlandet i flere år. Hvordan har de klart seg? Er det en far til stede? Er det besteforeldre? Er det onkler eller tanter? I mitt materiale trer *babusjka* frem som viktig. Når hun er skrall, blir det mer kritisk.

Barn og familie av mislykkede migranter i Moldova - ofre for menneskehandel og deres nære slektninger

Anette Brunovskis, Fafo

Et viktig mål for mange migranter er å bedre levekårene for seg og sin familie. Familier kan investere i at ett eller flere medlemmer migrerer; enten direkte investeringer for eksempel i utgifter, eller indirekte, som ved at besteforeldre eller andre tar seg av barn mens foreldre migrerer. Men hva skjer dersom migrasjonen mislykkes?

Ofre for menneskehandel har i langt de fleste tilfeller planlagt å migrere, men blir utnyttet underveis i prosessen. Ofte vil de oppleve å ha mislykkes i det som var målet for migrasjonen; å tjene penger. Forskning på menneskehandel har i hovedsak vært fokusert på enkeltindivider; ofrene selv, men dette fanger ikke opp at migrasjonen ofte har vært en familieavgjørelse, og at familiemedlemmer også kan bli sterkt påvirket dersom migrasjonen mislykkes. I tidligere prosjekter har vi observert at mange ofre for menneskehandel forteller om komplekse og kompliserte relasjoner i familien, samtidig som hjelpeorganisasjoner legger stor vekt på familierelasjoner i såkalt reintegreringsarbeid med ofre for menneskehandel.

Dette prosjektet ser nærmere på familiesituasjonene og -relasjonene hjemvendte ofre for menneskehandel i Moldova beskriver. Det diskuterer også ytre faktorer som kan komplisere disse relasjonene, spesielt knyttet til stigma og økonomiske vansker. Underveis i prosjektet var etiske og metodiske betraktninger viktige, særlig fordi ofre for menneskehandel utgjør en gruppe der det kan ha store konsekvenser dersom deres bakgrunn blir eksponert i lokalsamfunnet. I svært mange tilfeller vet heller ikke familien hva som er skjedd. En sentral del av prosjektet ble derfor en diskusjon av hva slags informasjon vi kan innhente på en forsvarlig måte. Ideelt sett ville vi for eksempel

intervjuet både ofre for menneskehandel og familiene deres, noe som viste seg kun å være mulig i et fåtall tilfeller. En av artiklene som er skrevet i forbindelse med dette prosjektet beskriver derfor hvilke konkrete utfordringer man kan møte i studier med ofre for menneskehandel og drøfter hva konsekvensene kan være av disse begrensningene med hensyn til hva slags informasjon man kan innhente.

Mor og barn i tid og rom: kontinuitet og brudd gjennom utvandring fra Kapp Verde

Jørgen Carling, PRIO

Sammendrag kommer.

Barn i sirkulasjon, kvinnelige migranter og omsorg: Erfaringer fra Spania og Ecuador

Esben Leifsen, NORAGRIC-UMB, Ås

I denne presentasjonen skal jeg se mitt arbeid med Ecuadorianske arbeidsmigranter i Spania innenfor N-ICME prosjektet i sammenheng med pågående og nye tilnærminger til forskningsfeltet. Kvinner har hatt en sentral plass i arbeidsmigrasjonen fra Ecuador til Spania de siste 10 årene. Den såkalte 'feminiseringen' av migrasjonen henger sammen med at omsorgsarbeid er en viktig nisje i det spanske arbeidsmarkedet. En sentral analytisk tilnærming til dette fenomenet har vært å se hvordan omsorg som lønnet arbeid marginaliserer kvinner i det konstituerende relasjonsarbeidet med egne barn og familie på grunn av avstand og mangel på permanent sameksistens/ sambodddhet. En underliggende antagelse er at familier som følge av kvinners tilpasning til et globalisert arbeidsmarked står i fare for å desintegre. En annen tilnærming, derimot, ser hvordan kvinners (og menns) bruk av ulike kommunikative og materielle ressurser bidrar til å opprettholde sosiale og emosjonelle bånd til barn over avstand. Basert på feltarbeidserfaringer fra Ecuador og Spania, diskuterer jeg disse perspektivene kritisk ved å trekke inn studier av uformelle praksiser for sirkulering av barn ('child circulation') i moderne ikke-vestlige kontekster. Disse studiene åpner for alternative forståelser av omsorg og familier som praksis. Interessante nye bidrag innenfor denne type studier kobler temaene 'barn i sirkulasjon' og 'transnasjonal migrasjon' empirisk og teoretisk .

Migrasjon, medborgerskap og etterlatte barn.

Hilde Lidén, Institutt for Samfunnsforskning

Innlegget vil drøfte ulike sosiale og rettslige sider ved at barn som er norske statsborgere oppholder seg i perioder i foreldrenes hjemland. Dette omfatter skolegang, fosterbarnsarrangementer, så vel som "barnedumping" og barnebortføring. Dette vil bli diskutert både ut fra myndighetenes og familienes ståsted.